

TEZAURUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ARTĂ AL MOLDOVEI ÎNTR-O ABORDARE EDITORIALĂ EXHAUSTIVĂ

Doctor în studiul artelor **Ana MARIAN**

E-mail: anisoara-marian@yandex.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1530-0765>

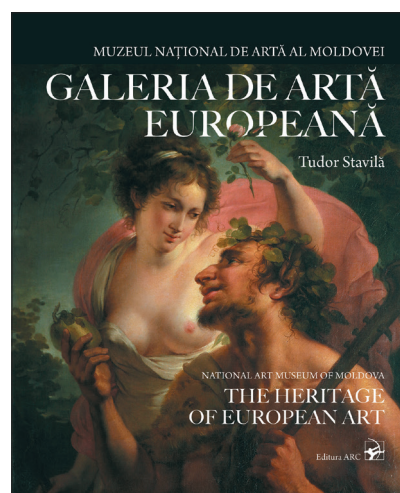
Institutul Patrimoniului Cultural

Valoarea deosebită a galeriei de artă europeană din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei este confirmată, o dată în plus, printr-o lucrare de excepție – *Galeria de artă europeană*, aparținând aprecierii critice a lui Tudor Stăvilă. Albumul include cele mai reprezentative opere de artă europeană din secolele XV–XX din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei – pictură, grafică, sculptură și artă decorativă, create în Italia și Franța, Germania și Austria, Flandra și Olanda, Anglia și Spania, Polonia, Ungaria, Rusia. Autorii sunt nume de patrimoniu, ce figurează în palmaresul marilor instituții culturale ale lumii: Muzeul Louvre din Paris, Metropolitan Museum din New-York, Muzeul Prado din Madrid, Pinacoteca din Munchen, Ermitaj și Muzeul Rus din Sankt Petersburg, Muzeul Pușkin și Galeria Tretiakov din Moscova ș.a.

La Chișinău, operele acestor autori, creația cărora reflectă parcursul artistic a cinci secole, au fost păstrate și protejate datorită restauratorilor Eleonora Romanescu, Vasile Negruță, Aurel Roșca, Alexandru Ivanov, Nina Șibaev, Elena Grigorașenco, Natalia Golenco, Anatol Cristea, Gheorghe Nicolaescu, Svetlana Chiriac, Anatol Puha, care, alături de colaboratorii Valerii Groșev, Natalia Pogorelski, Polina Kolomeetș, Tamara Diaconescu ș.a. au contribuit la documentarea lucrărilor. Din păcate, în multe cazuri, numele autorilor și denumirea pieselor nu au putut fi identificate.

În cuvântul introductiv, semnat de Polina Kolomeetș-Safronova, custode-șef al Muzeului Național de Artă al Moldovei, este prezentată succint, dar concludent, ponderea colecției, problemele de datare, restaurare, conservare și actualizare a acesteia. Munca întregului colectiv al Muzeului Național de Artă al Moldovei s-a încununat cu selectarea celor mai importante lucrări, care au fost analizate și puse în valoare de către Tudor Stăvilă, doctor habilitat în studiul artelor.

Relatarea începe cu secțiunea *Arta italiană din secolele XV–XIX*, în care este specificată trecerea, în secolul al XV-lea, de la principiile schematice și statice ale icoanei bizantine la prezentarea tridimensională a figurilor încadrate în peisajul specific local. „Datorită



Tudor STĂVILĂ. *Muzeul Național de Artă al Moldovei. Galeria de artă europeană*. Chișinău: Editura ARC, 2022. 288 p.

artei italiene, începând cu secolul XIV, a fost posibilă desacralizarea caracterului religios al artei bizantine, înlocuind imaginile divinităților creștine, unde Maica Domnului se transformă în Madonă, pe care o puteai întâlni pe străzile Florenței sau ale Veneției, îmbrăcată cu vestimentația și moda timpului. Renașterea începută în Italia s-a extins rapid în țările europene punând punct asupra evoluției Evului Mediu” [p. 8], subliniază autorul. El studiază perioada secolului al XVI-lea, evidențiind lucrările care pot fi atribuite lui Andrea Mantegna și Bernardino Luini, Giorgio Vasari sau școlii lui Paolo Veronese. De asemenea, din colecția muzeului fac parte mai multe opere ale pictorilor italieni create în secolul al XVII-lea: Andrea Sacchi, Pietro Liberi, Annibale Carracci, Simone Cantarini și Luca Giordano. Secolele XVIII–XIX în arta italiană se remarcă prin prezența lui Bernardino Bellotto, Aleksander Rizzoni, Angelo de Rossi ș.a.

Al doilea compartiment – *Arta franceză din secolele XVII–XIX* –, care ocupă un loc de frunte în colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei, demarează cu sinteza creației cunoscutului pictor batalist francez Jacques Courtois (cu numele de artist Le Bourguignon),

precum și a unor pictori necunoscuți, care adoptă stilistic clasicismul promovat de Nicolas Poussin. Artă franceză din secolul al XVIII-lea continuă tradițiile clasicismului în portretele executate de Pierre Gobert, René Gillard, în paralel cu stilurile baroc și rococo, proprii picturilor lui Jean Baptiste van Loo, sculpturilor lui Clodion, gravurilor lui Gilles Demarteau și Jean Daulle. Prezintă un interes deosebit miniaturile cu portretele lui Napoleon de la începutul secolului al XIX-lea. La sfârșitul acestui compartiment, Tudor Stavilă conchide: „Clasicismul, barocul și rococoul, romantismul și realismul, impresionismul au luat naștere anume în Franța. Astfel, Parisul a devenit, pe bună dreptate, capitala artei universale din secolul XX” [p. 53].

Al treilea compartiment, intitulat *Artă flamandă și olandeză din secolele XVI–XIX*, evocă aspecte cotidiene ale existenței umane, iar originalitatea lucrărilor se manifestă în măiestria desenelor și compozițiilor. Printre tablourile realizate în secolele XVI–XVII sunt cele ale lui Otton van Veen, Jacob Jordanes, Anthonis van Dyck ș.a., autorul albumului concluzionând în final: „Cu scene de gen și naturi statice elaborate minuțios, dar și cu subiecte religioase, mitologice, artă flamandă (dar și cea olandeză) a ilustrat frumusețea vieții în toate aspectele cotidiene, fiind singulară în cultura universală” [p. 105].

Analiza continuă cu lucrări ce reprezintă *Artă germană și austriacă din secolele XVI–XIX*, în posesia Muzeului Național de Artă a Moldovei aflându-se câteva xilogravuri ale marelui plastician Albrecht Dürer, și gravuri în tehnica acvaforte ale lui Heinrich Aldegraver, reprezentant al școlii lui Dürer. Artă germană din perioada Renașterii transferă motivele mitologice și biblice în spațiul geografic și social al Germaniei, conferind subiectelor o atmosferă de poveste, datorată suportului original al miniaturii și al vitraliilor. Gravura și pictura sunt pătrunse de o bogăție și diversitate compozițională cu detalii surprinse din realitatea epocii, constituind o cultură a intersecției artei italiene și flamande, adaptate la specificul culturii germane. Pictura germană din secolele XVII–XVIII se remarcă prin scene de luptă, ca cele ale lui Georg Philipp Rugendas, reprezentant al barocului german. De asemenea, se evidențiază un șir de portrete aparținând penelului lui Cristian Wilhelm Ernst Dietrich, semnate de Georg Friedrich Schmidt, cunoscut gravor în aramă, și Adolf von Menzel. Prezentarea procesului artistic german și austriac se încheie cu anul 1910, din care datează litografia graficienei Kathe Kollwitz.

Al cincilea compartiment, denumit *Opere de artă europeană de pe alte meleaguri*, este reprezentat succint prin autori de opere singulare din ambianța artistică engleză, spaniolă, maghiară, poloneză și elvețiană,

datorită achizițiilor din anii 1960–1980. Printre ei se numără plasticienii William Hogart, Federico Ruiz, Stefano Magiore ș.a.

Ultimul capitol, *Artă rusă din secolul al XVII-lea – începutul secolului al XX-lea*, reflectă perioada cuprinsă între reformele țarului Petru I, care au impulsat și artă plastică rusă, aceasta raliindu-se, la începutul secolului al XX-lea, la manifestările și curentele artistice moderne europene. Astfel, francezul Louis Carvaque este printre primii pictori europeni invitați să-l înfățișeze pe țarul Petru I și Elizaveta Petrovna. Alte portrete reprezentative au fost semnate de Johann Baptist Lampi Senior. Între timp, se manifestă influențele artei occidentale în operele tinerilor pictori din Rusia, care au studiat artă portretului în Europa: Anton Losenko, Evgraf Cemesov, Alexei Venețianov, Fiodor Matveev, Orest Kiprenski și Alexandr Ivanov. Este de remarcat opera lui Pavel Fedotov, precursorul apariției *peredvijnicilor*, printre care se numără Vladimir Makovski, Grigori Measoedov, Vasili Perov, Ilia Repin ș.a. Colecția conține și lucrările unor cunoscuți peisajisti, cum ar fi Ivan Aivazovski, Alexei Savrasov, Ivan Șişkin și Isaak Levitan. Artă impresionistilor de la începutul secolului al XX-lea se remarcă prin creația lui Aleksandr Benois, Valentin Serov, Konstantin Korovin, Mihail Nesterov, Nikolai Roerich ș.a.

Albumul semnat de Tudor Stavilă reproduce în toată splendoarea sa netrecătoare tezaurul pe care-l deține Muzeul Național de Artă a Moldovei. În plus, s-a efectuat revizuirea integrală a colecției, fiind posibilă, grație restaurării, catalogarea operelor în conformitate cu datările și atribuirile lor.

Cunoașterea de către autor a tabloului general al artelor europene, a numelor de artiști și a contextului biografiilor acestora, a specificului creației lor și a marilor predecesori care i-au influențat, a cadrului istoric, național și tematic al operelor a determinat caracterul complet și bogat în detalii ce întregesc relatarea. În încheiere, se cere de remarcat că această ediție de carte rară a apărut grație contribuției financiare a Ministerului Culturii din Republica Moldova, fiind elaborată la Editura ARC, în 2022, cu aportul colaboratorilor Muzeului Național de Artă al Moldovei. Calitatea grafică de excepție este asigurată de Mihai Bacinschi, în colaborare cu Mihail Dimitriu, și de imaginile realizate de Iurie Foca, iar calitatea tipografică excelentă se datorează Tipografiei Unisoft din Harcov, Ucraina. Întregul colectiv redacțional care a muncit cu abnegație la această ediție unicat merită recunoștință pentru succesul redutabil – realizarea unui album artistic exhaustiv ca imagine și ca tratare textuală, care, negreșit, va impresiona admiratorii de frumos și specialiștii de domeniu din țară și de peste hotare.